

Caiguda tendencial de la taxa de guany

L'Esquerra Comunista ha considerat sempre, seguint a Marx, que la veritable crisi de sistema capitalista és **la crisi deflacionària**.

"49. La veritable crisi

El 1929-1932 les coses van ser molt diverses. La inflació va brillar per la seva absència: els preus van caure, paorosament els de l'engròs, escampant el terror entre els burgesos - menys decididament, però prou per confortar en part els proletaris de la ferotge desocupació, els al detall." (El curs del capitalisme mundial en l'experiència històrica i en la doctrina de Marx, II Programma Comunista nº 7, 1958).

"1929-1933 Gran crisi clàssica de sobreproducció. El guany dels capitals s'inverteix a pèrdua." (El curs del capitalisme mundial en l'experiència històrica i en la doctrina de Marx, II Programma Comunista nº 8, 1958).

La crisi deflacionària és una conseqüència de la **crisi de sobreproducció relativa de capitals**, producte de la inexorable **caiguda tendencial de la taxa de guany**.

La caiguda tendencial de la taxa de guany s'explica al Llibre III, Secció 3ª, Capítols XIII-XIV-XV del Capital, dels que aquí apuntarem alguns extractes sense perjudici de tornar a una exposició més detallada del seu contingut.

*"Per tant, el quadre hipotètic que figura al començament d'aquest capítol expressa la **tendència real de la producció capitalista**. Aquesta a mesura que s'accentua el **descens relatiu del capital variable pel que fa al constant**, fa que la **composició orgànica de capital en el seu conjunt sigui cada vegada més elevada**, i la conseqüència directa d'això és que la quota de plusvàlua s'expressi en una **quota general de guany decreixent**, encara que romangui invariable i fins i tot augmenti el grau d'explotació del treball (...) La tendència progressiva de la quota general de guany a baixar només és, doncs, una expressió característica del règim capitalista de producció del **desenvolupament ascendent de la productivitat social del treball**."* (El Capital, Llibre III, Secció 3ª, Capítol XIII, K. Marx).

Convé no confondre la quota amb la massa.

*"Però les mateixes lleis de la producció i l'acumulació fan que, amb la massa, augmenti el valor del capital constant en progressió ascendent amb major rapidesa que la part del capital variable, és a dir, la del que es canvia per treball viu. Per tant, les mateixes lleis s'encarreguen de produir per al capital de la societat **una massa absoluta de guany creixent i una quota de guany decreixent**."* (El Capital, Llibre III, Secció 3ª, Capítol XIII, K. Marx).

La tendència és a la disminució del valor (i preu) de les mercaderies, disminució de la quota de guany contingut en ella, increment de la massa de mercaderies, increment de la massa de guany contingut en elles:

*"La llei segons la qual la baixa de la quota de guany determinada pel desenvolupament de la força productiva va acompanyada per l'augment de la massa de guany es tradueix també en el fet que **la baixa de preu de les mercaderies produïdes pel capital porta aparellada un augment relatiu de les masses de guany** que en elles es contenen i que es realitzen per mitjà de la seva venda. (...)"* (El Capital, Llibre III, Secció 3ª, Capítol XIII, K. Marx).

La tendència decreixent de la quota de guany com a resultat del desenvolupament del propi capitalisme té un abast crucial,

atès que: **"La quota de guany és el ressort propulsor de la producció capitalista, que només produeix el que pot produir-se amb guany i en la mesura en què aquest pot obtenir-se."** (El Capital, Llibre III, Secció 3ª, Capítol XV, K. Marx).

El capitalisme sense quota de guany perd tota lògica interna i amb la tendència decreixent de la mateixa es posa en evidència el veritable límit del capitalisme i el seu caràcter històricament transitori: **"El veritable límit de la producció capitalista és el mateix capital, és el fet que, en ella, són el capital i la seva pròpia valorització el que constitueix el punt de partida i la meta, el motiu i la fi de la producció; el fet que aquí la producció només és producció per al capital i no, al revés, els mitjans de producció simples mitjans per ampliar cada vegada més l'estructura del procés de vida de la societat dels productors. (...)** El desenvolupament de les forces productives del treball social és el que constitueix la missió històrica i la raó de ser del capital. És així com crea, sense proposar-s'ho, les condicions materials per una forma més alta de producció. (...) Es revela aquí d'una manera purament econòmica, és a dir, des del punt de vista burgès, dins dels horitzons de la intel·ligència capitalista, des del punt de vista de la producció capitalista mateixa, el seu límit, la seva relativitat, el fet que **aquest tipus de producció no és un règim absolut, sinó un règim purament històric, un sistema de producció que correspon a una certa època limitada** de desenvolupament de les condicions materials de producció." (El Capital, Llibre III, Secció 3ª, Capítol XV, K. Marx).

Aquesta caiguda de la quota de guany no ens traslladarà pacíficament i gradualment al comunisme... sinó que la superproducció de capitals engendra una tremenda competència entre els diferents capitals per descarregar en els seus competidors les pèrdues que inevitablement hauran de sofrir en el seu conjunt.

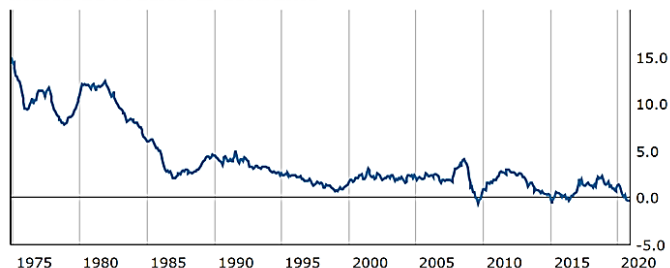
*"La quota de guany no disminuirà sense competència pel mer fet de la superproducció de capital, sinó al revés: **la lluita de la concurrència es desencadenarà ara perquè la baixa de la quota de guany i la superproducció de capital obeeixen a les mateixes causes**."* (El Capital, Llibre III, Secció 3ª, Capítol XV, K. Marx).

*"De qualsevol manera que sigui, sempre quedarà ociosa necessàriament una part de l'antic capital, ocios en la seva funció de capital, en la mesura en què ha de funcionar com a tal capital i valoritzar-se. Quina part concreta d'ell quedarà ociosa, és el que ha de decidir la lluita de la concurrència. (...) **Les pèrdues són inevitables per a la classe en el seu conjunt. Però, quina part d'elles ha de suportar cada capitalista? Això ho decideix la força i l'astúcia; en arribar aquí, la concurrència es converteix en una lluita entre germans enemics**."* (El Capital, Llibre III, Secció 3ª, Capítol XV, K. Marx).

La crisi de superproducció de capitals

El sistema capitalista es troba des de 2008 immers en una crisi de sobreproducció relativa de capitals que es manifesta en una clara tendència a la deflació. En aquest article ens centrarem sobretot en dades de l'àrea de l'imperialisme euroamericà per il·lustrar el desenvolupament de la tendència general actual.

Índice de Precios al Consumo

Fuente: Banco Central Europeo

La crisi actual s'està caracteritzant en la seva manifestació més externa per l'emissió de deute estatal i corporatiu amb tipus d'interès negatiu, l'enfonsament dels tipus d'interès interbancaris que se situen en terreny negatiu, l'establiment de tipus d'interès dels bancs centrals a zero i negatius; circumstàncies que els cervells pensants de la burgesia (forçats per les lleis impersonals del mercat que els dicten les seves accions) "intenten" revertir mitjançant una injecció de capital per part dels bancs centrals sense precedents a través de la compra sistemàtica de deute estatal i corporatiu que, lluny de produir els efectes inflacionaris desitjats, agreuja sempre més la situació. Mentrestant, les bosses mundials toquen màxims, l'or i el bitcoin es disparen, així com el valor dels bons de deute.

Anem pas a pas. Que els tipus d'interès interbancaris estiguin en negatiu significa que, si un banc demana diners prestats a un altre banc, el banc que presta els diners ha de pagar-li un interès al banc que li ha demanat diners prestats. Amb un tipus interbancari del -0,47% si el banc A li demana prestats 1.000 al banc B, el banc B li donarà 1.000. Passat el termini, el banc A li retornarà a B 995,3 i es quedarà els 4,7. El prestador de diners haurà prestat 1.000 i recuperat 995,3: pèrdua neta de 4,7.

Pagar per prestar diners a un altre banc: aquest ha estat el comportament continuat dels bancs europeus des de setembre de 2014 com reflecteix l'EONIA, que és l'índex mitjà del tipus de l'euro a un dia, fruit de les operacions de crèdit interbancàries.

EONIA (Euro OverNight Index Average)

Fuente: Banco Central Europeo

Per què els bancs europeus paguen per prestar diners a altres bancs?

L'explicació més immediata és que si els bancs europeus deixen dipositats els seus diners en el Banc Central Europeu, aquest els cobra un -0,50% d'interès. I això mentre manté oficialment al 0% el tipus d'interès al qual el mateix BCE presta, encara que en realitat se situa en terreny negatiu també mitjançant el mecanisme de les TLTRO (operacions condicionades de finançament a llarg termini): "El BCE ha prestat a la banca 1,53 bilions d'euros a tres anys en condicions extraordinàries. Els diners de la institució europea ofereixen un tipus d'interès negatiu, per la qual cosa els bancs poden guanyar fins a un 1% entre juliol de 2020 i juliol de 2021 només per demanar un préstec. Els dos anys restants, el préstec té un interès del -0,5%." (Expansión, 26-12-2020).

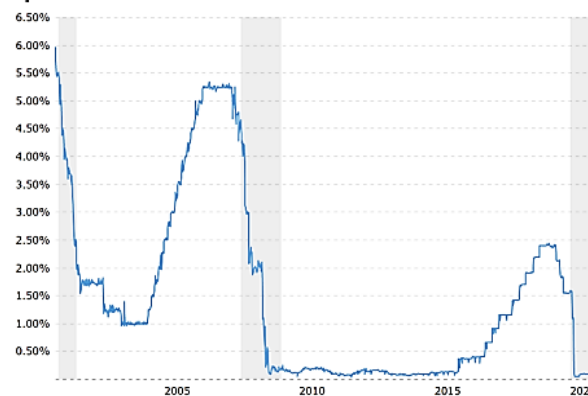
Tipos de interés del BCE

Date	Deposit facility	Main refinancing operations	
		Fixed rate tenders Fixed rate	Variable rate tenders Minimum bid rate
With effect from			
2019	18 Sep.	-0.50	0.00
2016	16 Mar.	-0.40	0.00
2015	9 Dec.	-0.30	0.05
2014	10 Sep.	-0.20	0.05
	11 Jun.	-0.10	0.15
2013	13 Nov.	0.00	0.25
	8 May.	0.00	0.50
2012	11 Jul.	0.00	0.75
2011	14 Dec.	0.25	1.00
	9 Nov.	0.50	1.25
	13 Jul.	0.75	1.50
	13 Apr.	0.50	1.25
2009	13 May	0.25	1.00
	8 Apr.	0.25	1.25
	11 Mar.	0.50	1.50
	21 Jan.	1.00	2.00
2008	10 Dec.	2.00	2.50
	12 Nov.	2.75	3.25
	15 Oct. ⁴	3.25	3.75
	9 Oct. ³	3.25	-
	8 Oct.	2.75	-
	9 Jul.	3.25	4.25
2007	13 Jun.	3.00	4.00

Fuente: Banco Central Europeo

A l'altre costat de l'atlàntic, la Reserva Federal ha tingut també els tipus d'interès enfonsats, enganxats al 0%, on han tornat a caure després d'un il·lusori intent de remuntada (les lleis del mercat s'acaben imposant sempre):

Tipos de interés de la Reserva Federal

Fuente: Macrotrends

Però per què el BCE i la Reserva Federal s'han vist obligats a anar reduint els tipus d'interès a aquests nivells?

Quina és la importància per als marxistes d'aquesta tendència a la caiguda del tipus d'interès i a la seva ubicació fins i tot en rangs negatius? La resposta està ara en la Secció 5a del Llibre III del Capital, Capítol XXII:

"En igualtat de circumstàncies, és a dir, considerant més o menys constant la proporció entre l'interès i el guany total, el capitalista productiu es trobarà en condicions, i ho farà amb gust, de pagar interessos més alts o més baixos en proporció directa a la quantia de la quota de guany. I com hem vist que la quantia de la quota de guany es troba en raó inversa al

desenvolupament de la producció capitalista, se segueix d'aquí que el tipus més alt o més baix d'interès en un país es troba també en raó inversa al nivell del desenvolupament industrial, (...) En aquest sentit, pot afirmar-se que l'interès es troba regulat pel guany i, més concretament, per la quota general de guany. I aquest tipus de regulació regeix fins i tot per a la seva mitjana.

En tot cas, la quota mitjana de guany ha de ser considerada com el límit màxim definitivament determinable de l'interès." (El Capital, Llibre III, Secció 5ª, Capítol XXII, K. Marx).

És a dir, el tipus d'interès mitjà serà sempre menor que la quota general de guany, es troba limitat per aquesta: cap capitalista demanarà prestat a un tipus d'interès superior a la quota de guany que espera obtenir amb la inversió del capital prestat. La tendència decreixent de la quota de guany s'expressa en l'enfonsament crònic dels tipus d'interès i en la impossibilitat dels bancs centrals d'augmentar-los de manera duradora.

Anem ara al deute estatal i corporatiu en el que veiem la mateixa caiguda del tipus d'interès fins a nivells negatius. Que el deute estatal cotitzi en negatiu significa que els capitalistes inversors i especuladors compren deute a 10 anys de França, per exemple, per valor de 1.000 i al cap d'aquests 10 anys obtindran 996,7; pèrdua de 3,3. La següent taula reflecteix la situació en la zona euro:

Tipos de interés a largo plazo armonizados para evaluación de convergencia (aprox 10 años)

	2020 Aug.	2020 Sep.	2020 Oct.	2020 Nov.
Euro area				
Belgium	-0.21	-0.25	-0.34	-0.38
Germany	-0.52	-0.52	-0.61	-0.61
Estonia ²⁾	0.00	0.01	-0.08	-0.14
Ireland	-0.12	-0.13	-0.22	-0.25
Greece	1.08	1.08	0.90	0.75
Spain	0.29	0.27	0.17	0.09
France	-0.17	-0.21	-0.30	-0.33
Italy	1.03	0.98	0.77	0.66
Cyprus	0.89	0.72	0.44	0.29
Latvia	-0.19	-0.20	-0.23	-0.25
Lithuania	0.16	0.16	0.16	0.16
Luxembourg ³⁾	-0.45	-0.50	-0.54	-0.54
Malta	0.54	0.51	0.38	0.37
Netherlands	-0.41	-0.44	-0.53	-0.54
Austria	-0.28	-0.32	-0.40	-0.41
Portugal	0.36	0.32	0.18	0.07
Slovenia	-0.10	-0.08	-0.13	-0.18
Slovakia	-0.22	-0.27	-0.35	-0.39
Finland	-0.25	-0.30	-0.38	-0.40

Fuente: Banco Central Europeo

No només els estats europeus han estat venent deute amb interès negatiu, també ho han estat fent les empreses. A mode d'exemple, la companyia energètica Endesa té en circulació 2.743 milions d'euros en pagarés, emesos amb un interès negatiu del -0,10% i del -0,15% havent-los arribat a emetre al -0,30% (Expansión, 20-08-2020). Prenent per a facilitat de càlcul el tipus d'interès del -0,10%, Endesa ha demanat prestat per valor de 2.743 milions d'euros dels quals retornaria 2.740,26 milions d'euros. Pèrdua neta dels prestadors/inversors: 2,74 milions d'euros, a benefici d'Endesa. Amb el -0,30% la pèrdua seria de 8,23 milions d'euros.

Però quin motiu els capitalistes interns i internacionals tindrien per invertir els seus capitals en comprar bons de deute estatal o corporatiu amb interessos negatius?

La resposta és que aquests capitals no troben una inversió productiva en la qual obtenir un guany positiu i això no és una altra cosa que una manifestació de la superproducció de capitals.

S'objectarà que els capitalistes compren deute amb interès negatiu perquè saben que el Banc Central Europeu, la Reserva Federal, el Banc d'Anglaterra i altres, recompraran el títol de deute amb els seus programes de compra d'actius (*quantitative easing o expansió quantitativa*).

Però no es pot oblidar que aquests programes sorgeixen precisament com a **reacció** a la crisi deflacionària, encara que és cert que la seva posada en funcionament ha contribuït i contribueix dialècticament, en contra de la voluntat i de les creences de les burgesies que els han posat en marxa, a vehiculitzar el camí cap a la baixa dels tipus d'interès. Aquesta és la contradicció en la qual s'enreda el capitalisme en el seu propi desenvolupament, no és una sorpresa que la burgesia intenti superar la crisi... "*preparant crisis més extenses i més violentes i disminuint els mitjans de prevenir-les.*" (Manifest del Partit Comunista, 1848).

"La Unió Europea es va llançar ahir al mercat de capitals per a col·locar 17.000 milions d'euros (...) El primer d'ells, de 10.000 milions d'euros, té venciment a 10 anys i, encara que ofereix un cupó del 0% per a ser menys costós per al dia a dia dels inversors, la seva rendibilitat a venciment és negativa, del -0,238% (...). Això suposa que la UE guanyarà diners pel finançament que ha demanat a 10 anys.

Per al segon tram, de 7.000 milions d'euros, s'ha triat un venciment a 20 anys. En aquest cas, el cupó és del 0,1% i la rendibilitat a venciment se situa en 14 punts bàsics sobre el midswap el que, per a aquest horitzó temporal, implica un 0,13%." (Expansión, 21-10-2020).

"Entre el SURE i el Next Generation EU, la Comissió Europea planeja col·locar 900.000 milions en deute abans que finalitzi 2026." (Expansión, 22-10-2020)

"En aquests deu mesos, la xifra total d'emissió de deute s'ha disparat fins a catapultar-se per primera vegada en la història per sobre dels 1,5 bilions d'euros. Amb l'última col·locació de deute protagonitzada per la Comissió Europea i el seu debut en el mercat de capitals per a finançar el mecanisme de lluita contra la desocupació, el volum de deute sobirà emès enguany ascendeix a més de 725.000 milions, més d'un 60% per sobre dels registres de l'any anterior. Les empreses també s'han abalanzat al mercat de deute per a aconseguir els recursos necessaris i han col·locat gairebé un 35% més que el 2019." (Expansión, 06-01-2020).

En aquest context de guanyar diners pel simple fet de demanar diners prestats, no és estrany que Estats i empreses hagin trepitjat l'accelerador. **Expressa això una veritable necessitat d'expansió del capital? No, expressa precisament el contrari, la falta d'un horitzó i d'una perspectiva d'inversió productiva.** Si hi hagués una perspectiva d'inversió productiva, els prestadors no es "contentarien" amb un interès negatiu, sinó que exigirien una part del guany.

*"D'aquesta manera, qualsevol fabricant o comerciant individual pot eludir la necessitat de disposar d'un fort fons de reserva i **sostreure's també a la necessitat de dependre del reflux efectiu del seu capital.** Però, d'altra banda, degut en part al mecanisme de les lletres de canvi lliurades sense parar i en part a les operacions de mercaderies realitzades amb la finalitat de tenir una base per a la simple fabricació de lletres, tot aquest procés es complica de tal manera, que **l'aparença d'una indústria molt sòlida i d'un reflux segur del capital només pot subsistir tranquil·lament una vegada que el reflux del capital s'aconsegueix, en part a costa d'estafar als prestadors de diners i en part a costa***

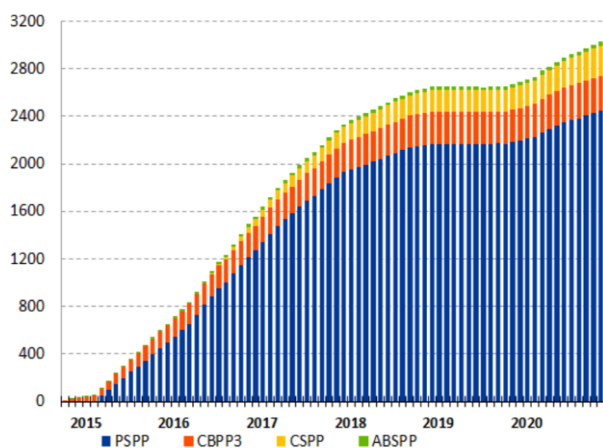
d'estafar als productors. Per això és precisament en vespres d'un crack quan els negocis semblen desenvolupar-se d'una manera gairebé exageradament sòlida." (El Capital, Llibre III, Secció 5ª, Capítol XXX, K. Marx).

Estat actual dels programes de compra d'actius

Encara que sigui per a mantenir-ho actualitzat, fem un repàs de l'estat dels programes de compra d'actius dels Bancs Centrals.

El Banc Central Europeu manté dos programes en actiu. D'una banda, el Programa de Compra d'Actius (APP per les seves sigles en anglès: Asset Purchase Programme) que es va desenvolupar entre març de 2015 i desembre de 2018 i es va reactivar al novembre de 2020, a un ritme de compra de 20.000 milions d'euros mensuals.

Programa de compra de activos ("tradicional") – APP
(en miles de millones de euros)

Fuente: Banco Central Europeo

D'altra banda, el BCE manté el Programa de Compra per Emergència Pandèmica (PEPP per les seves sigles en anglès: Pandemic Emergency Purchase Programme). Va començar inicialment amb 750.000 milions d'euros, incrementats el 4 de juny de 2020 amb 600.000 milions d'euros més que han estat tornats a incrementar amb 500.000 milions d'euros més, sumant un total de 1,85 bilions d'euros. **"El BCE també va incrementar el paquet en 500.000 milions d'euros, fins als 1,85 bilions, per a mantenir el ritme de compres actual, de 15.000 milions setmanals."** (Expansión, 11-12-2020).

"Les grans operacions que ha dut a terme el BCE han propulsat la grandària del seu balanç. Aquesta setmana ha superat, per primera vegada en la història, la xifra dels set bilions d'euros, un 50% per sobre de la dada de començaments d'any, que el situava en 4,66 bilions d'euros. (...) El balanç del BCE porta incrementant-se sense pausa des del nivell del bilió d'euros en el qual es movia abans de la crisi financera de 2008." (Expansión, 26-12-2020).

El Banc d'Anglaterra es veu empès pel mateix camí:

"El Banc d'Anglaterra (Bank of England, BoE), ha elevat el volum de la seva compra de deute públic i privat en 150.000 milions de lliures (prop de 170.000 milions d'euros) (...) l'autoritat monetària del Regne Unit ha elevat la grandària del seu programa de compra d'actius, denominat programa d'alleujament quantitatiu, a 895.000 milions de lliures (gairebé un bilió d'euros)." (Expansión, 06-11-2020).

I així mateix la Reserva Federal que va ser la primera d'ells a iniciar la carrera el 2008 i s'ha vist obligada a reprendre-la després:

"El Comitè Federal de Mercats Oberts (FOCM, per les seves sigles en anglès) continuarà comprant almenys 120.000 milions

de dòlars de deute al mes fins que la recuperació de l'economia registri "progressos substancials". (...) Des del mes de juny, la Fed ha comprat deute públic per valor de 120.000 milions de dòlars mensuals. Compra 80.000 milions de dòlars en bons del Tresor i 40.000 milions de dòlars en actius hipotecaris. El seu balanç aconsegueix ja els 7,24 bilions de dòlars." (Expansión, 17-12-2020).

La idea d'aquests programes de compra és tan senzilla com tramposa. L'Estat emet deute corporatiu. El Banc Central no pot comprar-lo directament perquè seria el mateix que l'Estat es regalés diners a si mateix. La solució està en el mercat secundari: el Banc Central recompra el deute corporatiu a l'inversor privat. Si l'inversor ha donat 1.000 a l'Estat i el Banc Central li dona a l'inversor altres 1.000, el títol de deute de l'Estat ara el té el Banc Central (que és el propi Estat), amb un resultat: el mateix deute ha estat comprat dues vegades, s'han posat en circulació una quantitat addicional de 1.000. Invenció nova? No. N'hi ha prou amb continuar llegint la Secció 5a del Llibre III que ja hem esmentat, Capítols XXIX i XXX:

"Però el capital el fruit del qual (interès) es considera el pagament de l'Estat és, en tots aquests casos, un capital il·lusori, fictici. (...) Per molt que aquestes transaccions es multipliquin, el capital del Deute públic continua sent un capital purament fictici i des del moment en què els títols del deute fossin invendibles, desapareixeria l'aparença d'aquest capital. Malgrat això, aquest capital fictici té, com veurem, el seu moviment propi. (...) La formació de capital fictici es diu capitalització. Per a capitalitzar qualsevol ingrés periòdic el que es fa és considerar-lo, conforme al tipus mitjà d'interès, com el rendiment que donaria un capital, prestat a aquest tipus d'interès. (...) Encara en aquells casos en què el títol de deute – el títol de valor –, no és, com ocorre en el cas del Deute públic, un capital purament il·lusori, és purament il·lusori el valor-capital d'aquest títol." (El Capital, Llibre III, Secció 5ª, Capítol XXIX, K. Marx).

"Aquests fets en els quals fins a una acumulació de deutes pot fer-se passar per una acumulació de capital, revelen fins a quins extrems de tergiversació arriba el sistema de crèdit. Aquests títols de deute estesos per un capital originàriament prestat i gastat des de fa ja molt temps, aquests duplicats de paper d'un capital ja destruït, funcionen com a capital per als seus posseïdors en la mesura en què són mercaderies susceptibles de ser venudes i, per tant, de tornar a convertir-se en capital." (El Capital, Llibre III, Secció 5ª, Capítol XXX, K. Marx).

"En desenvolupar-se el capital a interès i el sistema de crèdit, sembla duplicar-se i a vegades triplicar-se tot el capital per la diversa manera a com el mateix capital o simplement el mateix títol de deute apareix en diferents mans sota diverses formes. La major part d'aquest "capital-diner" és purament fictici. (...) En aquest sistema de crèdit tot es duplica i triplica i es converteix en simples fantasmes, i el mateix esdevé amb el "fons de reserva", on per fi creia un haver fet presa en una cosa sòlida." (El Capital, Llibre III, Secció 5ª, Capítol XXIX, K. Marx).

"I tot aquest sistema artificial d'extensió violenta del procés de reproducció no pot remeiar-se, naturalment, pel fet que un banc, el Banc d'Anglaterra, per exemple, lliuri als especuladors, amb els seus bitllets, el capital que els falta i comprí totes les mercaderies depreciades pels seus antics valors nominals." (El Capital, Llibre III, Secció 5ª, Capítol XXX, K. Marx).

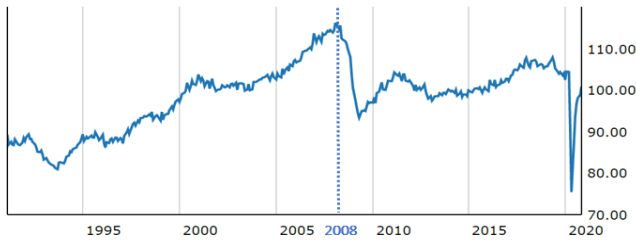
La Reserva Federal ha engolit tant de deute que té un balanç de 7,24 bilions (12 zeros: 7,24 milions de milions) d'euros mentre el Banc Central Europeu se li ha acostat a un ritme vertiginós arribant a un balanç de 7 bilions (12 zeros també: 7 milions de milions).

Però potser tots aquests diners han trobat una inversió productiva? No exactament, com testifica la marxa de la producció industrial a la UE i els EEUU.

Índice de la producción industrial EEUU (2012=100)

Índice de la producción industrial UE (2015=100)

Fuente: Banco Central Europeo

Tornarem en un altre moment sobre aquest punt crucial de la producció industrial ressaltat tantes vegades per la nostra corrent, però vegem ara on ha anat a parar la liquiditat injectada.

La inflor del capital especulatiu

La caiguda tendencial de la taxa de guany i la sobreproducció de capitals és el que no deixa una altra alternativa a la plèthora de capital que l'especulació: "La massa dels petits capitals escampats es veu empenya d'aquesta manera als camins de l'aventura: especulació, combinacions tèrboles a base de crèdit, manejos especulatius amb accions, crisis." (El Capital, Llibre III, Secció 3ª, Capítol XV, K. Marx)

Assistim a la inflor de la Borsa: "El valor dels mercats borsaris mundials, mesurats en l'índex Bloomberg World Exchange Market Capitalization, ha aconseguit els 100 bilions de dòlars." (Expansión, 15-12-2020).

Per a entendre el fenomen hem de seguir en la Secció 5a del Llibre III del Capital:

"Però aquest capital no existeix per doble concepte, d'una part com a valor-capital dels títols de propietat, de les accions, i d'una altra part com el capital realment invertit o que ha d'invertir-se en aquelles empreses. Existeix solament sota aquesta segona forma i l'acció no és una altra cosa que un títol de propietat que dona dret a participar pro rata en la plusvàlua que aquell capital produeixi. No importa que A vengui el títol a B i B a C. Aquestes transaccions no alteren gens ni mica la

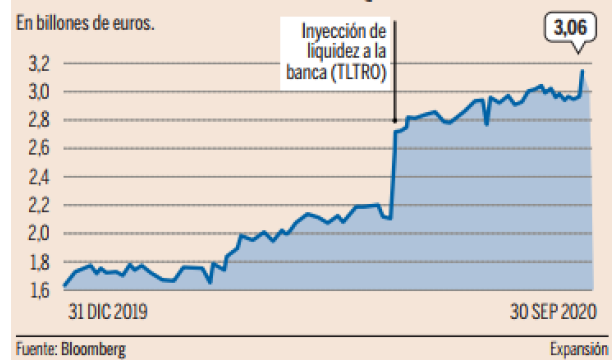
naturalesa de la cosa. (...) El moviment independent desplegat pel valor d'aquests títols de propietat, no sols el dels títols del Deute públic, sinó també el de les accions, ve a confirmar l'aparença que constitueixen un veritable capital, a més del capital o del dret que poden ser títols representatius. Els converteix, en efecte, en mercaderies el preu de les quals adquireix un moviment propi i una plasmació peculiar. El seu valor comercial assumeix una determinació diferent del seu valor nominal, sense que es modifiqui el valor (encara que pugui modificar-se la valorització) del veritable capital. (...) **el preu d'aquests títols i valors augmenta o disminueix en raó inversa al tipus d'interès.** Si el tipus d'interès puja del 5 al 10%, resultarà que un títol que assegura un ingrés de 5 lliures només representa un capital de 50. Si el tipus d'interès baixa al 2,5%, tindrem que el mateix títol representa un capital de 200 lliures. El seu valor és sempre, simplement, l'ingrés capitalitzat." (El Capital, Llibre III, Secció 5ª, Capítol XXIX, K. Marx).

"Però la seva quantia de valor, és a dir, **la seva cotització en Borsa presenta, amb la baixa del tipus d'interès** – quan aquest és independent dels moviments peculiars dels capitals-diners, **simple conseqüència de la tendència de la quota de guany a la baixa** –, **necessàriament, la tendència a l'alça**, per on aquesta riquesa imaginària, que quant a la seva expressió de valor té un determinat valor nominal originari per a cadascuna de les seves parts al·lòtiques, **s'expansiona ja per aquesta sola raó a mesura que es desenvolupa la producció capitalista.**" (El Capital, Llibre III, Secció 5ª, Capítol XXX, K. Marx).

S'infla també l'excés de liquiditat que no troba on prestar-se.

"La banca europea compta amb tres bilions de liquiditat per a prestar. (...) En tot just uns mesos, **l'excés de liquiditat a Europa ha passat dels 1,66 bilions d'euros als 3,06 bilions**, un increment del 83%. (...) L'excés de liquiditat a Europa supera amb la seva última escalada les dades registrades als Estats Units, que situen la seva xifra en els **2,8 bilions.**" (Expansión, 02-10-2020).

EVOLUCIÓN DEL EXCESO DE LIQUIDEZ EN EUROPA

El que no treu que els bancs continuïn demanant prestat, en vista que guanyen diners amb només demanar prestat: "diversos bancs van presentar els seus pronòstics sobre la liquiditat que captaran en les pròximes operacions de finançament del BCE: més de dos bilions. D'aquesta manera, malgrat les gegants xifres d'assignació de liquiditat registrades ja enguany, i que han portat el seu deute amb el BCE per sobre dels 1,5 bilions d'euros, les entitats encara anticipen peticions per una mica més de 500.000 milions d'euros extra." (Expansión, 23-10-2020).

Però sabem que "les relacions burgeses de producció i de canvi, les relacions burgeses de propietat, tota aquesta societat burgesa moderna, que ha fet sorgir com per encant tan potents mitjans de producció i de canvi, s'assembla al mag que ja no és capaç de dominar les potències infernals que ha desencadenat

amb els seus conjurs.” (Manifest del Partit Comunista, 1848) i, així, després d'haver instat el BCE a l'abril a una flexibilització de la norma IFRS9, ara tem que s'acumuli un *“tsunami de préstecs tòxics”* si es redueixen les mesures: *“l'últim Informe d'Estabilitat Financer publicat per l'autoritat monetària alertava que préstecs per més de 900.000 milions d'euros, l'equivalent al 22% de tot el volum de crèdit de la zona euro, estan suportats per aquesta mena de suports.”* (Expansión, 05-12-2020).

“El BCE va alertar als bancs que, sota un escenari macroeconòmic sever, el volum de crèdits morosos podria elevar-se en 1,4 bilions d'euros, més que el registrat en la crisi de 2008.” (Expansión, 04-12-2020).

Si el BCE o la Reserva Federal paressin en sec de realitzar aquestes compres massives, o reduïssin sensiblement el ritme, o pugessin els tipus d'interès, farien saltar per l'aire la Borsa i totes les bombolles especulatives que han estat alimentant, es posaria cruament al descobert la crisi de sobreproducció de la qual tracten de fugir en la seva carrera cap endavant.

“En un sistema de producció en què tota la trama del procés de reproducció descansa sobre el crèdit, quan aquest cessa sobtadament i només s'admeten els pagaments al comptat, ha de produir-se immediatament una crisi, una demanda violenta i a borbolls de mitjans de pagament. Per això, a primera vista, la crisi apareix com una simple crisi de crèdit i de diners. I en realitat, només es tracta de la convertibilitat de les lletres de canvi en diners. Però aquestes lletres representen en la seva majoria compres i vendes reals, les quals, en sentir la necessitat d'estendre's àmpliament, acaben servint de base a tota la crisi. Però, al costat d'això, hi ha una massa immensa d'aquestes lletres que només representen negocis d'especulació, que ara es posen al nu i exploten com a bombolles de sabó; a més, especulacions muntades sobre capitals aliens, però fracassades; finalment, capitals–mercaderies depreciades o fins i tot invendibles o un reflux de capital ja irrealitzable.” (El Capital, Llibre III, Secció 5ª, Capítol XXX, K. Marx).

A primera vista, la crisi apareixeria com una simple crisi de crèdit perquè aquesta és la seva manifestació primera i més superficial. Però el motiu pel qual totes les polítiques monetàries descrites s'estavellen contra un mur i, de fet, produeixen resultats contraris als esperats per qui les posa en marxa, és que el motiu de la crisi està en la producció, en la caiguda de la taxa de guany i en la superproducció de capital. L'única cosa que aconseguix la burgesia, i al mateix temps no pot evitar fer, és omplir un enorme bidó de pólvora addicional sota els seus peus.

“Si per tant la generalització del crèdit allunya l'explosió de la crisi és només per a augmentar la seva intensitat.” (La teoria marxista de la moneda, 1968)

Tanquem amb una cita del treball de fons que va realitzar la nostra corrent el 1958 i que hem esmentat a l'inici d'aquest article:

“La veritable i pròpia crisi que es plantejarà històricament entre segona i tercera guerres mundials serà, encara més que aquella entre primera i segona guerres, internacional, (...)

I aquesta crisi col·locarà al món en la vigília d'una altra guerra general, si no el col·locarà en la vigília de la revolució, una de les condicions de la qual és el desenvolupament, que requereix decennis, d'un partit el programa del qual sigui destructiu del “mite del produir” i del “mite del consumir”, lligats pel “mite mercantil”. (El curs del capitalisme mundial en l'experiència històrica i en la doctrina de Marx, Il Programma Comunista núm. 8, 1958).

LLEGEIX, RECOLZA I DIFON LA PREMSA COMUNISTA

**“EL COMUNISTA”
“THE INTERNATIONALIST PROLETARIAN”
“PER IL COMUNISMO”**

**PER CORRESPONDÈNCIA (sense més dades):
Apartat 52076 - 28080 MADRID – ESPANYA
www.pcielcomunista.org – pci@pcielcomunista.org
twitter.com/pcielcomunista**